

Для того? чтобы нивелировать негативное влияние гендерного стереотипа на социально-экономическое положение представителей разных полов, следует менять сознание общества. Целесообразно проводить воспитательную и корректировочную работу. В сфере образования, как в основном воспитательном институте должна развиваться политика равенства полов и индивидуализации личности. Необходимым становится снятие барьеров традиционного восприятия социально-психологических характеристик и социальных ролей мужчин и женщин. Именно личностные качества, а не половая принадлежность должны играть решающую роль в трудовой деятельности работника.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Внедрение гендерных подходов в политику министерств: кыргызский опыт – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-237751.html>
2. ООН заинтересовалась гендерным аспектом зарплат в Украине – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://finance.bigmir.net/news/economics/35206-OON-zainteresovalas-gendernim-aspektom-zarplat-v-Ukraine>
3. Доклад о человеческом развитии 2013. Возвышение Юга: человеческий прогресс в многообразном мире [Электронный ресурс].–Режим доступа.– // http://www.mfa.gov.by/upload/HDR_2013_RU.pdf
4. Доклад о человеческом развитии 2011 Устойчивое развитие и равенство возможностей: лучшее будущее для всех [Электронный ресурс].–Режим доступа.– // http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_RU_Complete.pdf
5. Среднемесячная заработная плата мужчин и женщин по видам экономической деятельности в 2012 году – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Берн Ш.М., Гендерная психология: учебное пособие / Ш.М. Берн.– Спб, 2001.– С.133.

УДК 336.76

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКА ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

О. О. Крекова, В. В. Пилипенко

Резюме. У статті розглянуто особливості структури вітчизняного фінансового ринку. Запропоновано інструменти впливу й актуалізовано пріоритетні шляхи розвитку фінансового ринку України.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансова політика, фондовий ринок, інвестиції, кредити міжнародних валютно-фінансових організацій, цінні папери.

Постановка проблеми. Глибокі зміни, що відбуваються в площині фінансових відносин протягом десятиліть, в останні роки особливо стрімкі. Каталізатором цих змін, окрім науково-технічного прогресу, стала поточна фінансово-економічна криза, рецесію якої світова економіка ще остаточно не пододала. Натомість очевидними стали ті зміни в площині державного регулювання економіки, її фінансової сфери, необхідність яких вже остаточно визріла. Фінансовий ринок України в цьому контексті потребує уваги науковців як з точки зору аналізу в контексті власних системних диспропорцій з метою подальшого реформування, так і з точки зору тих викликів, які формує сучасне глобальне фінансове інформаційно-економічне середовище.

Стрімкі процеси глобалізації світової економіки, що знаходять своє відображення у фінансовій сфері сучасного інформаційно-економічного середовища, з одного боку, створюють нові можливості для фінансування реального сектору економіки, а з іншого – посилюють загрозу поглинання фінансової системи країни із слабким фінансовим сектором [1].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Фінансовий ринок України є об'єктом прискіпливої уваги багатьох вітчизняних економістів. Зокрема, можна назвати таких вітчизняних вчених, як В.Базилевич, З. Луцишин, І. Лютий, А. Чухно, О.

Шаров та інших, наукові праці яких є надзвичайно актуальними у сфері дослідження вітчизняного фінансового ринку та його структури. Аналіз наукових праць вищезазначених вітчизняних вчених потрібний для глибокого усвідомлення сутності та функціонального призначення ринку фінансових послуг у суспільному відтворенні, а також з точки зору інституційного аспекту організації суспільного життя.

Метою статті є запропонування інструментів впливу та актуалізація пріоритетних шляхів розвитку фінансового ринку України.

Основні результати дослідження. Аналіз фінансового ринку України є надзвичайно важливим з точки зору виявлення тих диспропорцій, які заважають ефективному функціонуванню фінансової сфери вітчизняної економіки, що негативно відображається як на реальному секторі, як з точки зору ефективного процесу суспільного відтворення в цілому, так і на запобіганні руйнівним наслідкам негативної кон'юнктури світового фінансового ринку. У сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України потрібно сформувати державну політику, яка б передбачала єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансової системи, запобігання відпливу капіталів, раціональне використання фінансових ресурсів. Ці проблеми є першочерговими і потребують ретельного аналізу. Також все більш актуальним стає питання використання світових фінансових ресурсів, зокрема прямих інвестицій, які мають пріоритетне значення для економічного зростання вітчизняної економіки. Необхідно ретельно проаналізувати питання щодо необхідності створення єдиного макрорегулятора вітчизняного фінансового ринку. Окрім того, слід приділити увагу заходам щодо стимулювання вітчизняного фондового ринку та стимулювання попиту на цінні папери.

Глобалізаційні процеси у світовому господарстві призводять до того, що світовий фінансовий ринок (СФР) набуває всесвітнього характеру. У сучасних умовах його можна визначити як систему ринкових відносин, що призводить до акумуляції й перерозподілу міжнародних фінансових потоків [1].

Варто зазначити, що СФР доцільно розглядати як глобальний механізм, який функціонує з метою забезпечення збалансованості світового попиту та пропозиції на капітал. Світовий досвід доводить, що фінансові ринки сприяють накопиченню багатства в грошовій та інтелектуальній формах. Вони виступають індикатором інвестиційної активності і відображають привабливість національної економіки для вітчизняних та іноземних інвесторів.

Основним сегментом, на який орієнтується Україна на сучасному етапі розвитку, з точки зору інтеграції у світове господарство, є інвестиційний ринок. Світовий інвестиційний ринок перебуває у безпосередній залежності від стану економіки держав, функціонування фінансово-кредитної системи, прибуткової діяльності підприємств, дохідної політики бюджетів усіх рівнів та доходів населення. Завдяки ньому можна вирішити проблеми, пов'язані із зовнішньою заборгованістю, залученням іноземного капіталу та використанням новітніх технологій у стратегічно важливі для нашої держави галузі, забезпеченням сталого економічного зростання, але, насамперед, інноваційного розвитку, створенням нових, високотехнологічних виробництв і цілих галузей. [2]

Проблема інвестиційного забезпечення є однією з найбільш складних на даному етапі розвитку України. Її вирішення в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без залучення іноземних інвестицій та кредитів міжнародних валютно-фінансових організацій, серед яких: Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку [3].

В умовах ГЕК, коли наша держава здійснює пошук джерел фінансування розвитку економіки, можливості використання міжнародних кредитів набувають винятково важливого значення.

Швидкими темпами зростали і надані кредити (обсяги кредитування збільшилися у 5 разів), збільшуючись щорічно в 1,6-1,8 рази. Особливо слід відзначити кредити нефінансовим корпораціям, тобто суб'єктам господарювання (у 4,4 рази), а також іншим секторам-резидентам (у 6,8 рази), а саме в переважній більшості фізичним особам.

Слід відзначити позитивну роль, яку зіграли залучені кредити. Саме за рахунок цього джерела вдалось забезпечити економіку довгостроковими ресурсами, а це у свою чергу дало можливість реалізовувати окремі інвестиційні проекти великих господарюючих суб'єктів, надати кредити фізичним особам на купівлю товарів довгострокового користування і організувати житлове іпотечне кредитування. Останнє в свою чергу дало поштовх до масового будівництва житлових будинків у великих населених пунктах, але й мало негативні наслідки і вигляді стрімко зростаючих цін на житло як на первинному так і на вторинному ринках [4].

Важливе значення для економіки країни має і ринок цінних паперів, порівняння обсягів якого з окремими показниками економічного розвитку наведено на рис. 2.

Так, якщо поглянути на обсяги торгів цінними паперами, то домінування векселів у 2004 році (39% від загального обсягу торгів) змінилось зменшенням їх ролі (до 25%), в той час як у 2008 р. суттєво покращили свої позиції облігації підприємств (з 7% до 23%). Таку тенденцію можна пояснити в першу чергу розширенням обсягів банківського кредитування, які дозволили витіснити векселі, як субститути розрахунків між суб'єктами господарювання і також появою можливостей щодо використання інших інструментів залучення необхідних грошових коштів на більш тривалі періоди часу, якими і виступили облігації. Окрім цього проводити торги інструментами, які мають фіксовані суми (облігації) зручніше, ніж робити це векселями, які не завжди мають такі переваги. Це підтверджують і незначні темпи зростання обсягів торгів векселями – лише 153%, в той час як обсяги торгів облігаціями зросли майже в 10 разів. Кризовий 2009 рік призвів поряд з цим до суттєвої втрати цього інструменту свого значення у фінансуванні діяльності підприємств, адже питома вага таких облігацій вже не перевищувала 8% (рис. 1)

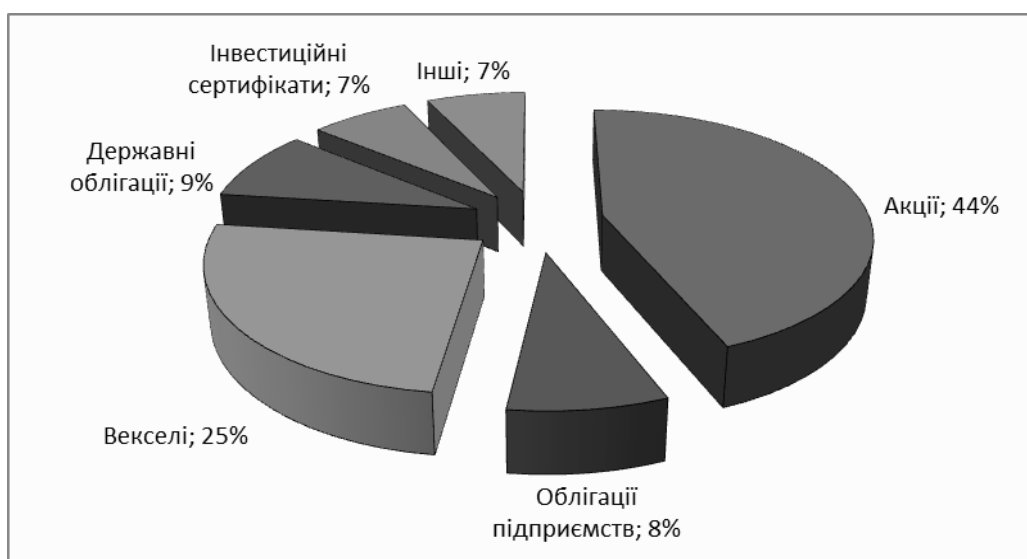


Рис.1. Структура торгів цінними паперами в Україні у 2012 р.

Питома вага акцій майже не змінилась (з 43% у 2005 р. до 44% у 2012 р.) і цей вид цінних паперів все одно займає найбільшу питому вагу в торгівлі. Обсяги торгів державними облігаціями зростали випереджаючими темпами (614% за період), що дозволило збільшити їх питому вагу з 5% до 9% [5].

Динаміка свідчить про нестримне зростання обсягів торгів на ринку цінних паперів, що дозволило вже у 2007 р. перевищити обсяги реалізації промислової продукції, а у 2009-2012 рр. сумарно перевищити обсяги промисловості, сільського господарства і будівництва. В цьому, ринок цінних паперів навіть у найбільш кризовий рік відзначається підтримкою середньорічного темпу зростання, перевищивши 120% при загальних темпах зростання 265%, в той час як в секторах реального сектору відбувалось падіння обсягів (окрім сільського господарства). Обсяги ж будівництва взагалі стали менше ніж у 2006 році [5].

Що ж стосується обсягів виконання біржових контрактів, то позиції облігацій підприємств, які домінували 2004 року (46%) суттєво погіршились 2012 року (20%), в якому зросло значення акцій (з 20% у 2004 р. до 38% у 2012 р.) і облігацій внутрішніх державних позик (з 7% у 2004 р. до 22% у 2012 р.). В цілому структура виконаних біржових контрактів виглядає більш виваженою, збалансованою, адже розподіл часток різних видів цінних паперів є рівномірним.

Також необхідно відзначити, що більшість біржових торгів здійснюється на одному майданчику – ПФТС (рис. 2). За останні роки до 90% біржової торгівлі проходили саме там, окрім 2009 р., коли частка ПФТС не перевищила 40%.

Що стосується більш деталізованої картини розвитку ринку цінних паперів, то окремі його показники представлені в таблиці 1.

Загальною тенденцією ринку цінних паперів є постійне зростання його обсягів, що було вже доведено даними рис.1. І якщо обсяги торгів зросли за період, що аналізується, на 332% (в середньому на 130% в рік), то обсяги зареєстрованих випусків цінних паперів на 468% (майже 140% в рік), а обсяги виконаних біржових контрактів – на 384% (135% в рік) [5].

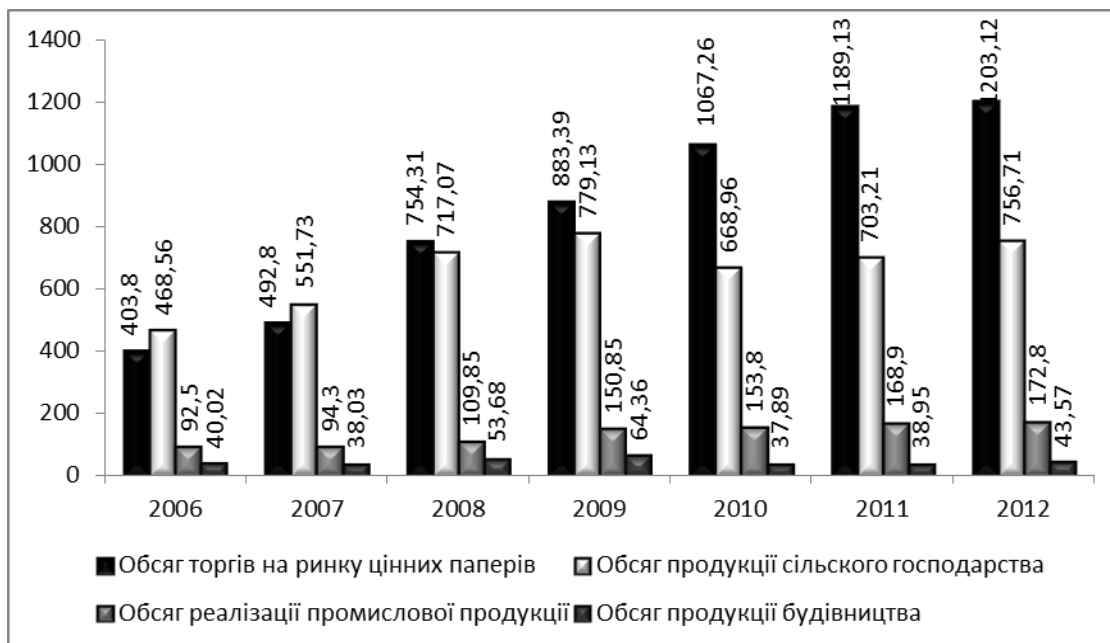


Рис.2. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів з окремими показниками економічного розвитку України, млрд. грн.

Таблиця 1

Основні показники діяльності ринку цінних паперів України у 2007 - 2012 рр., млрд. грн.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Обсяг торгів на ринку цінних паперів, у тому числі:	321,27	403,77	492,78	754,31	883,42	1067,26
– акції	138,77	179,79	225,65	283,54	352,82	470,73
– облігації підприємств	21,28	32,62	62,38	134,73	205,21	81,13
– векселі	125,34	133,12	142,23	212,64	191,84	268,76
– державні облігації	16,11	27,32	40,85	59,86	62,49	98,99
– інвестиційні сертифікати	1,75	5,72	14,24	40,43	43,94	76,31
– депозитні сертифікати НБУ	3,03	18,57	1,08	14,85	15,94	-
– інші	14,99	6,35	6,63	8,26	11,18	71,34
Обсяг зареєстрованих випусків цінних паперів, у тому числі:	34,76	61,99	84,07	133,25	153,05	162,68
– акцій	28,34	24,81	43,54	50,00	46,14	101,07
– облігацій	4,11	12,75	22,07	44,48	3,35	10,11
– інвестиційних сертифікатів пайових фондів	2,01	23,06	16,61	31,12	65,37	47,21
– акцій корпоративних інвестиційних фондів	0,15	0,84	1,53	5,48	8,89	3,90
– інші	0,15	0,53	0,32	2,17	1,30	0,39
Обсяг виконаних біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі, у тому числі:	9,38	16,43	29,05	35,15	37,76	36,01
– акції	1,84	4,48	6,95	13,61	11,82	13,54
– облігації внутрішніх державних позик	0,65	3,88	8,55	2,77	8,55	7,78
– облігації підприємств	4,34	6,54	12,13	7,36	16,61	7,07
– інші	2,55	1,53	1,46	1,41	0,78	7,52
Індекс ПФТС	266,46	352,97	498,86	1174,02	301,42	571,59
Загальний обсяг торгів ПФТС	7,00	14,49	27,99	30,77	33,99	13,96

Слід відзначити, що зростання відбувалось за рахунок появи нових різновидів цінних паперів. Про це свідчить структура зазначених обсягів.

Загалом, продовження отримання кредитів від міжнародних валютно-фінансових організацій може суттєво збільшити зовнішню заборгованість України, наявність повної інформації про яку є однією з обов'язкових умов отримання кредитів. Необхідно враховувати, що механізм впливу зовнішніх позик на макроекономічну ситуацію неоднозначний і має розглядатися у контексті взаємовпливу інвестицій, економічного зростання і зовнішніх позик. Це пояснюється тим, що наслідком нерациональних та зайвих зовнішніх запозичень можуть бути такі боргові зобов'язання перед нерезидентами, які в майбутньому значно обмежать свободу проведення економічної політики. У зв'язку з неплатоспроможністю країни-боржника, втратою довіри кредиторів та обмеженням доступу до зовнішніх джерел фінансування тягар зовнішнього боргу країни може справити негативний вплив на розвиток економіки.

Економічна позиція України на сьогоднішній день надає їй можливість стати державою з конкурентоспроможним національним господарством.

Висновки. Державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, ефективний контроль руху фінансових потоків, раціональне використання фінансових ресурсів.

Також з огляду на об'єктивні тенденції сучасного фінансового ринку необхідне формування адекватної середньо- та довгострокової фінансової політики на макрорівні. Державна фінансова політика повинна бути спрямована на вдосконалення ринкового ціноутворення на найбільш важливі для української економіки базові товари, забезпечення ефективності ринкової інфраструктури, зокрема, слід ретельну увагу приділити сегменту похідних фінансових інструментів фінансового ринку, підвищенню ефективності облікової системи, протидії спекулятивній практиці біржової торгівлі. Ефективне регулювання ринку деривативів потребує формування відповідних сучасних нормативно-правових засад, принципів, стандартів і технологій регулювання учасників. Слід формувати державну фінансову політику з конкретною метою підвищення емісійної активності корпоративного сектору економіки, насамперед ринку акцій, що створить передумови капіталізації вітчизняного виробничого сектору.

Враховуючи світову практику щодо введення заходів податкового стимулювання розвитку фондового ринку, цілком може бути виправданим залучення в вітчизняну практику методів стимулювання довгострокового попиту на корпоративні цінні папери, джерелом якого є банківський кредит. Зокрема, виключення з бази оподаткування податку на прибуток відсотків за кредитами, що взяті фізичними особами для придбання корпоративних цінних паперів компаній-резидентів, дозволить, з одного боку, розширити масштаби кредитування банківської системи реального сектору економіки, в тому числі й перерозподілу потоків капіталу на користь пріоритетних галузей економіки, а з іншого – створити умови для підвищення попиту на акції з боку фізичних осіб. Пільгове оподаткування банківських кредитних операцій, що використовується як джерело коштів для довгострокового інвестування в корпоративні цінні папери, достатньо широко використовується в країнах із розвиненим банківським сектором (Італія, Ірландія, Фінляндія, Японія). Цей досвід має надзвичайно важливе значення для регулювання вітчизняного фінансового ринку. Відзначаючи міжнародний досвід і практику, слід зауважити, що каталізатором швидкого розвитку різних сегментів фінансового ринку повинна також стати ефективна пенсійна реформа, адже великі пенсійні фонди стануть серйозними споживачами фінансових послуг, підтримуючи розвиток фінансових потоків як на національному, так і транснаціональному рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – Т. 1. – 816 с.
2. Синки Дж. Финансовый менеджмент в банке и индустрии финансовых услуг.– М.: Альпина Бизнес Букс, 2011.
3. Лютий І., Дрозд Н. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України // Фінанси України.– 2010.– №8. – С. 63–72.
4. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: навч. посіб. Видання 2-ге перероб. та доп. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.М. Осипов. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1118 с.
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.– Режим доступа: www.ukrstat.gov.ua/.
6. Вахрушина М.А. Стратегический управленческий учет / М.А. Вахрушина, М.И. Сидорова, Л.И. Борисова. — М.: Издательство «Рид групп», 2011 – 486 с.